

ITT ÉLÜNK MI

Tizenegyedik kerületi vagyok. Munkás. Nekem szülőföldem, hazám, otthonom ez a városrész. Évtizedek óta járom utcáit. Itt voltam gyermek, serdülő kamasz, ismerem réteit, sugárútjait. Együtt cseperedtünk fel, emberesedtünk, lettünk felnőtte, együtt nőttük ki a régít... Itt élek, dolgozom most is, itt lettem boldog — együtt Lágymányossal...

Lágymányos. Így nevezi a nép ezt a vidéket a holt Duna-ágról, mely néhány évtizede még a műegyetemig ért. Nyáron csónakázni lehetett ott — egy nádas „Robinson sziget” volt a közepén — télen korcsolyázni. Az akkori iskolás könyvek a városnak ezt a települését az ókorig, a kelták és rómaiak idejéig vezették vissza. A mai formájának, területi kialakulását a századfordulóra jelzi a történelem. A főváros képe formálódása a 30-as évekkor kezdődött.

1931-ben Szent Imre városnak keresztelték el a kerületet. Akkoriban Schvatz Elemér cisztercita professzor cikket írt erről a Magyar Nyelvben: „A Lágymányos... akkor kezdett várossá fejlődni, amikor a Szent Imre Kollégiummal, a Szent Imre Gimnáziummal a szentimrés gondolat vonult e vidékre. Így a Lágymányos-dűlő a szentimrés kultusz melegágya lett s a kegyelet finom érzékkel... stb.”

Szentelekben itt valóban nem is volt hiány. A Gellérthegy lejtőin, árnyas kertek közt zárdák és rendházak sorakoztak; a pálosoké, lazaristáké, Margit nővéreké, vincéseké, cisztercitáké, itt volt a Regnum Marianum, kissé arébb a Notre Dame de Sion. A házakra ilyen táblák kerültek: Szent Imre herceg útja, Országalma utca, Kettőske-reszt utca, Szent Adalbert tér, Boldogasszony útja, Szent Korona útja.

Igazán fővárosi formához illő, a kerület fekvés jellemeinek megfelelő stílusú, modern vonalú épületek formáltak utcasort és fejlődött a Gellérthegy oldalában a villanegyed. De a Verpeleti úti bérpaloták erkélyéről nagyon is jól látható volt a közeli lágymányosi rét a nincstelenség kunyhóival. S a rendőrség egy-egy éjszakai körjáratán „csavargókat” szedett össze a Kelenföldi Erőmű melegeit gőzölgő salakdombjairól.

A Budafoki út a Duna közti lapály 30 esztendeje egy vadvizországgá volt: szárcsák, kacskák, nádas tanyája. Az iszapos vízben mocsaras ponty, sikló, tarajos götte és milliónyi béka. Aztán lecsapolták a lápot s valami szédületes telekspekuláció kezdődött. Mesélték akkoriban, hogy a hidat is az egyik miniszter építette, aki itt érdekelt volt.

A régi Lágymányost kivált a gyerekek és a szerelmesek sajnálták, de aztán mégsem lett itt semmi, üresen maradt, jött a háború és azt is ledöntötte, ami volt.

A tanácsházán, valahol a beporosodott akták közt kell lenni egy kimutatásnak, ami elmondja, hogy 11 iskola 80, a többi 30 százalékos kárt szenvedett. A gyárépületek 40 százalékban megrongálódtak. A géppark 20 százalékát tönkretette a bomba, és hogy meglegyen a háború könyvelésének egyenlege, 20 százalékot meg elvittek a németek. A hidakból csak a pillérek maradtak, s az egész kerületben nem volt egyetlen megrongálatlan út. Sérületlen ház szinte nem is volt. 5183 otthon vált lakhatatlanná, 500 javításra várt, 96 meg lebontásra. A műegyetem 25 százalékban szenvedett kárt és a műszerek egynegyedét elhordták a nyilasok. Romos volt a Keletföldi pályaudvar, a Gellért Szálló és még sok középület...

Hát ezt hozta ennek a kerületnek a csodafegyverek hitével vezérelt háború! Romokat, kifosztottságot, emberáldozatot. Ez volt a pincékből feltáncorgó XI. kerületiek öröksége... Félelmetes volt a kihalt élet csendje, de akik sötétbe szokott szemükkel — ha hunyorítva is — az ég kékje felé tekintettek, tudták, hogy itt most valami gyökerében új kell következzen...

És megmozdult a budai gyárváros; lapátot, talicskát fogtak és a sok ezer köbméter romtörmelékkel sok mindent a szemétdombra hordtak: múltat, nyomorúságot, a bérlapoták és a nyomorkunyhók közti különbséget és a szentimrés gondolatot. A munkások többségének akkor már elege volt a szentségek, mivelhogy nem ők hagyták el a szenteket, hanem azok őket. Másfajta hit világolt már akkor, olyan, ami saját akaratokban, két karjukban rejlett. Meg kellett szabadítani a háború szeméttől mindent; az utcákat, az embe-reket, a lelkeket egyaránt s teret nyitni az életnek.

Ezért készült a kerületi tanács akkori hároméves terve. Benne mindössze 7 pont állt. Ilyenek: az egyetem, az OTI, a fürdő rendbehozatala, lakóház tatarozás, tető helyreállítás, üvegezés, törmelékiszállítás, intézkedés életveszélyes ügyekben, az első állandó híd felépítése.

Mai szemmel nézve szerény igényű, tervek, de megörvendeztette az ember szívét, hiszen akkoriban ez mutatta a kerület éledését. Az ötéves tervnek már mások a méretei. Ma már milliós számokkal osztunk, szorzunk s fel sem tűnik olyan apróság, hogy például 1944-ben a kerületben mindössze két játszótér volt. S az a nagyon sokat szidott autóbusszjárat... Mindössze 4 vonalon, 16 kilométerre volt tehető útja 1944-ben. S ugyan ki tartja ma már nyilván, hogy öt évvel ezután már megkétszereződött a járatok és a kilométerek száma is.

Sok mindent megszoktunk már mi tizenegykerületiek... A tavaszt kémeleljük, ózon illatot várva szippantunk a levegőbe, s dehogyis érezzük a mézporos lég szagát. Pedig új kezdődik és születik ott a méz- és homokhegyek mögött. A betonkeverőket, a toronydarut, a földvájót már megszokta szemünk. Beleillenek a kerület képébe, hiszen „otthonunk” régi „butorai”.

Az egyik zsiráfnyakú emelő talpazatán tizenkét rovátká áll. Jelzi, hogy tizenkét éve „nálunk” teljesít szolgálatot. S ez a tizenkét rovátká elmondhatná: 1959-ig az új lakótelepen 4700 lakást adtak át és a kerület más területén 1050 család jutott otthonhoz. 1959-től 61-ig 1683 lakás és 550 családi ház épült. 1965-ig újabb 1600 lakással bővült a gyönyörű lágymányosi lakótelep és 11 helyen nyílt, illetve nyílik lehetőség szövetkezeti lakásépítésre. Sok lakásgondot oldottak meg az emeletrépitések. A mi kerületünkben az országos keret 40 százaléka épült, közte a mi gyárunk negyvenkilenc dolgozójaé is.

Nemcsak épült, de terjeszkedett is

ez a kerület. A Fehérvári út mentén Albertfalvaig s még tovább húzódik a gyárnegyed, mely ma már Budapest negyedik ipari kerületévé avatja Lágymányos környékét. A Duna fölött az év nagyobbik felében északi szél fú; a füst, a korom nem Budapest levegőjét rongja, lefelé száll a Duna lapályaira. Itt épült fel félszáz holdnyi területen 90 nagyüzem, gyár — terjeszkedik, törli át régi falait számos üzem.

A kerület pereme lassan igazodni kezd a neonnal világított belterülethez. Modern lakótelep áll, s itt létesül az ország legkorszerűbb gázfogadó állomása. Megvalósulóban a 60 éve vajudó terv, épül a vásárváros. Csinosodik, szépül az egykori lánypark és ezért érdemes volt 13 125 000 társadalmi munkórát áldozni.

Olyan jó tudni, hogy kerületünk ma már nemcsak a Sasad hegyvidék őszibarackjáról híres. A kerület nevezetességei egymásután új színfolttal gazdagodnak. Itt van a híres „Feneketlen tó”. Erről Budán egész mondanak alakult ki: Beszélnek, hogy valaha egy téglagyár süllyedt el s a helyén tengerszem keletkezett. Egy Katona nevű orvos egyszer fogadásból állítólag csónakot, mérőszinórt kerített, de az 300 méternyire sem ért feneket. A régi tavat őrző hadirokkant mindenestre esküdt rá, hogy innen a viznek közvetlenül az Atlanti-óceánban van lefolyása...

Hogy a tó régi öre merre jár, s meséli-e a régi legendát — ki tudja?... Pedig ha sejtene, hogy a tó környéke ma már egyáltalán nem olyan titokzatos... Vagy ki tudja?... Hány új meg újabb legenda született már? Hány titkos vallomást lopott szárnyra az esti szellő a kedves parti sétányra?... Hány mese lett és lesz még jövőbe ivelő valóság?... Talán majd ezt is feljegyzí egyszer egy krónikás.

— K —

AZ EGYKORI LEGENDÁSHÍRÚ FENEKETLEN-TÓ MAI KÉPE

